

Értékelőlap a tanösvények látogató- és családbarát jellegének értékeléséhez

Tanösvény fogalma

A tanösvény olyan tematikus útvonal, amelyen az érintett terület természeti és kulturális öröksége állomáshelyekhez kötődően, általában táblák és/vagy kiadvány(ok) segítségével kerül bemutatásra, így a látogatók részéről önálló, aktív ismeretszerzést tesz lehetővé. A tanösvények létrehozásának elsődleges célja - a bemutatóhelyek többi típusához hasonlóan - a látogatók környezeti szemléletének formálása, amely az adott táj jellemzőinek (adottságok, értékek, problémák stb.), valamint az értékmegőrzés fontosságának és módjának bemutatásán keresztül valósul meg. A tanösvények - az ismeretszerzéssel és az értékvédelemmel kapcsolatos jelentőségük mellett - a szabadidő-eltöltés, élményszerzés, egészségmegőrzés stb. fontos eszközei.

Jelmagyarázat:

LP = lehetséges maximális pontszám, amely az adott kritériumra kapható;

EP = elért pontszám;

% = az elért pontszám a lehetséges maximális pontszám %-ában;

U = magyarázat a kitöltési útmutatóban.

**Értékelőlap a tanösvények
látogató- és családbarát jellegének értékeléséhez**

Ssz.	Kritérium	LP	EP	Megjegyzés
I. A fogadás alapfeltételét biztosító infrastruktúra és funkciók				
1.	Az ökoturizmus alapfeltételeinek való megfelelés			
1.1	A turisztikai vonzerő természeti és/vagy kulturális örökségen alapul	0-1		
1.2	A látogatás a természeti és kulturális örökség semmilyen elemét nem károsítja, veszélyezteti	0-1		
1.3	Környezetbarát módon megközelíthető (<)	0-1		
1.4	A helyi közösség támogatása megvalósul (U)	0-1		
1.5	Az ökoturisztikai létesítményhez kapcsolódik bemutatás	0-1		
1.6	Építészeti jellegében környezetbarát eszméket közvetít (U)	0-1		
1.	Összesen	0-6		
2.	A tanösvény alapfunkcióinak és alapinfrastruktúrájának megléte			
2.1	Indítótábla	0-1		
2.2	Az indítóállomáson kívül legalább 2 állomás	0-1		
2.3	Az állomások közötti jelző, irányító elemek	0-1		
2.	Összesen	0-3		
3.	A tanösvény kiegészítő infrastruktúrájának és funkcióinak megléte			
3.1	Hulladékgyűjtő-edények megfelelő mennyiségben (U)	0-1		
3.2	Parkoló (U)	0-1		
3.3	A természeti és kultúrtörténeti örökség védelmét biztosító elemek (U)	0-2		
3.4	A természeti és kultúrtörténeti örökség megfigyelését biztosító elemek (U)	0-2		
3.5	A látogatók kényelmét és biztonságát szolgáló elemek (U)	0-2		
3.6	Egyéb információ nyújtása (U)	0-1		
3.	Összesen	0-9		

**Értékelőlap a tanösvények
látogató- és családbarát jellegének értékeléséhez**

Ssz.	Kritérium	LP	EP	Megjegyzés
4.	A tanösvény infrastruktúrájának és funkcióinak jellemzői			
4.1	A megközelítést szolgáló információs hálózat (U)	0-2		
4.2	A jelzések és irányító elemek állapota (U)	0-2		
4.3	Az állomáson található tábla vagy jel állapota (U)	0-2		
4.4	A kényelmet és biztonságot szolgáló elemek állapota (U)	0-3		
4.5	A védelmet szolgáló elemek állapota (U)	0-2		
4.6	Akadálymentesség (U)	0-2		
4.	Összesen	0-13		
5.	Tisztaság, rendezettség, higiénia			
5.1	A tanösvény tisztasága (U)	0-2		
5.2	Hulladékátrolók rendszeres ürítése (U)	0-1		
5.	Összesen	0-3		
6.	Környezetbarát, helyi jelleg			
6.1	A környezetbarát megközelítés sokfélesége (U)	0-3		
6.2	A tájékoztató táblák kivitelezése (U)	0-3		
6.	Összesen	0-6		
II. A bemutatás élményszerűsége				
7.	A bemutatás jellemzői			
7.1	A bemutatás célcsoportjainak száma (U)	0-1		
7.2	A bemutatás tematikája (U)	0-2		
7.3	A bemutatás interaktív jellege (U)	0-3		
7.4	A tájékoztató táblák szövegezése (U)	0-3		
7.5	A tájékoztató táblák illusztrálása (U)	0-2		
7.6	A kiadványok szövegezése (U)	0-3		
7.7	A kiadványok illusztrációja (U)	0-3		
7.8	A tanösvény hossza, útvonal-kombinációk (U)	0-3		
7.9	A terület értékben való gazdagsága (U)	1-3		
7.10.	A tanösvény kialakítása, időbeli használhatósága (U)	0-2		
7.	Összesen	0-25		

**Értékelőlap a tanösvények
látogató- és családbarát jellegének értékeléséhez**

Ssz.	Kritérium	LP	EP	Megjegyzés
III. Családbarát jelleg				
8.	Családbarát infrastruktúra és szolgáltatások			
8.1	A tanösvény családbarát jellege (U)	0-3		
8.	Összesen	0-3		

Ssz.	Kritérium	LP	EP	% ¹	Megjegyzés
	Mindösszesen	68			
	1.	6			
	2.	3			
	3.	9			
	4.	13			
	5.	3			
	6.	6			
	7.	25			
	8.	3			

¹ Eredményesen szerepel az a pályázat, amely minden kategóriában megkapja a lehetséges maximális pontszám 50%-át.

Értékelőlap a tanösvények látogató- és családbarát jellegének értékeléséhez

Kitöltési útmutató

1. Az ökoturizmus alapfeltételeinek való megfelelés

1.3 Környezetbarát módon megközelíthető

Környezetbarát módon megközelíthető, ha a kerékpáros megközelítés jelzetlen, kisértő közúton, utcán, vagy kiépített kerékpárúton lehetséges, vagy a közösségi közlekedés lehetősége még elfogadható.

Környezetbarát megközelítés: Olyan közlekedési eszközzel való közlekedés, amely nem jár jelentős károsanyag vagy CO₂ kibocsátással (kerékpár, ló stb.), illetve a közösségi közlekedés helyben igénybe vehető eszközei, amelyeknek a fajlagos kibocsátása kisebb, mint az egyéni motorizált eszközöké.

Közösségi közlekedés: Minden olyan közlekedési rendszer, amelyben az utasok nem saját járművekkel közlekednek. A közlekedési eszközt tekintve ide tartozik a helyi (városi és elővárosi) forgalomban a városi autóbusz, a villamos, a vasút (helyiérdekű vasút), a helyközi forgalomban az autóbusz, a vasúti közlekedés és a vízi közlekedés (Wikipédia alapján).

A közösségi közlekedés lehetősége még elfogadható: 400 méteren belül van megállóhely és a busz/vonat/hajó-párok száma ≤ 3 ;

1.4 A helyi közösség támogatása megvalósul

A tanösvényt helyi vállalkozó készítette, vagy helyi anyagokból készült, vagy van a helyiek által igénybe vehető szakvezetés. Helyi: kistérségen belül, vagy a helyszín 25 km-es körzetében.

(ld. még 6.2).

2. A tanösvény alapfunkcióinak és alapinfrastruktúrájának megléte

3. A tanösvény kiegészítő infrastruktúrájának megléte

3.1 Hulladékgyűjtő-edények megfelelő mennyiségben

A hulladéktárolók csak olyan helyen vannak, amelyek könnyen megközelíthetőek és üríthetőek. Ahol nincs hulladékgyűjtő, ott jelezzék, hogy miért nincs (nehezen megoldható a szállítás), illetve etikai kódex jelleggel hívják fel a figyelmet arra, hogy vigyék tovább a hulladékot és a megfelelő gyűjtőbe (vagy otthon) helyezték el.

3.2 Parkoló

Kijelölt parkolóhelyek megléte, legalább 1 busz és 5 személygépkocsi számára. A parkolóhelyeket úgy jelölték ki, hogy azok esős időben is használhatók legyenek.

3.3 A természeti és kultúrtörténeti örökség védelmét biztosító elemek:

Értékelőlap a tanösvények látogató- és családbarát jellegének értékeléséhez

védőkorlát, emelt szintű ösvény stb.

0 pont: nincs ilyen elem

1 pont: található ilyen elem, de nem mindenütt, ahol szükség lenne rá

2 pont: ahol szükséges, ott mindenütt megtalálható

3.4 A természeti és kultúrtörténeti örökség megfigyelését biztosító elemek: kiépített állatmegfigyelő-hely, kilátótorony, kutatóárok stb.

0 pont: nincs ilyen elem

1 pont: egy ilyen elem található

2 pont: egynél több megfigyelést biztosító elem található a tanösvény mentén.

3.5 A látogatók kényelmét és biztonságát szolgáló elemek: korlát, lépcső, kiépített pihenőhely, emelt szintű ösvény (pallósor), esőbeálló, híd, burkolat stb.

0 pont: nincs ilyen elem

1 pont: található ilyen elem, de nem mindenütt, ahol szükség lenne rá

2 pont: ahol szükséges, ott ez az elem megtalálható

3.6 Egyéb információ nyújtása: az információs tábla mellett még egyéb lehetőségek is vannak a terület megismerésére, amely elérhetőségei a táblán megtalálhatók (tanösvényvezető-füzet, szakvezetés stb.)

4. A tanösvény infrastruktúrájának és funkcióinak jellemzői

4.1 A megközelítést szolgáló információs hálózat

0 pont: A tanösvényt nem jelzi tábla a környéken

1 pont: A fő közlekedési útvonalról, egy irányból iránymutató tábla található

2 pont: Több irányból is egyértelműen jelzett a tanösvény

4.2 A jelzések és irányító elemek állapota

0 pont: A tanösvény jelzései elkoptak, az irányító táblák nincsenek meg, az útvonal nem követhető egyértelműen

1 pont: A tanösvény jelzései és irányító táblái néhol felújításra szorulnak

2 pont: A tanösvény irányjelzései és útjelző tábláinak állapota megfelelő, az útvonal egyértelműen követhető

4.3 Az állomáson található tábla vagy jel állapota

0 pont: Az állomások felénél táblái nincsenek meg, vagy használhatatlan állapotban vannak

1 pont: Az állomások táblái jó állapotban vannak, olvashatóak, néhány helyen sérültek vagy nehezebben olvashatóak, kissé benőtte a növényzet, stb.

2 pont: Az állomásokon található táblák teljesen használható, jó állapotban vannak, a táblán látható információk jól láthatóak.

Értékelőlap a tanösvények látogató- és családbarát jellegének értékeléséhez

4.4 A kényelmet és biztonságot szolgáló elemek állapota

0 pont: a tanösvény egyes részei balesetveszélyesek, nincs pihenőhely, vagy használhatatlan állapotban van, és az útvonal növényzettel be van nőve

1 pont: A kényelmet és biztonságot szolgáló elemek legalább felének az állapota nem megfelelő, az útvonal egy része növényzettel be van nőve

2 pont: A kényelmet és biztonságot szolgáló elemek közül 1-2 nincs megfelelő állapotban.

3 pont: A kényelmet és biztonságot szolgáló elemek mindegyike megfelelő állapotban van, és teljes mértékben használható

Megjegyzés: kerékpáros és vízi tanösvény esetén a kerékpáros és a vízi közlekedés infrastruktúráját kell figyelembe venni.

4.5 A védelmet szolgáló elemek állapota

0 pont: az értékek védelmét szolgáló elemek állapota nem megfelelő, a funkciójukat nem látják el

1 pont: a védelmet szolgáló elemek néhány helyen rossz állapotúak

2 pont: a védelmet szolgáló elemek mindegyike jó állapotban van, funkcióját betölti.

4.6 Akadálymentesség

0 pont: a tanösvény nem akadálymentes

1 pont: a tanösvény a mozgáskorlátozottak számára segítséggel vagy anélkül akadálymentes

2 pont: a tanösvény nem csak a mozgáskorlátozottak, hanem vakok- és gyengénlátók számára is akadálymentes

5. Tisztaság, rendezettség, higiénia

5.1 A tanösvény tisztasága

0 pont: a tanösvény indítópontja környékén és az útvonal mentén is sok hulladék található.

1 pont: a tanösvény indítópontja vagy a tanösvény útvonala mentén van hulladék

2 pont: a tanösvény teljes szakasza hulladékmentes

6. Környezetbarát, helyi jelleg

6.1 A környezetbarát megközelítés sokfélesége

0 pont: Nincs környezetbarát megközelítési lehetőség

1 pont: Kerékpáros megközelítés jelzetlen, kifizetetlen közúton vagy utcán lehetséges és a közösségi közlekedés lehetőségei rosszak

2 pont: Kiepipített vagy jelzett kerékpárút van *vagy* a közösségi közlekedés lehetőségei jók

Értékelőlap a tanösvények látogató- és családbarát jellegének értékeléséhez

3 pont: Kiepipített vagy jelzett kerékpárút van és a közösségi közlekedés lehetőségei jók

6.2 A tájékoztató tábla kivitelezése

0 pont: a tájékoztató tábla nem természetes anyagból készült, nem helyi szakemberek készítették

1 pont: a tájékoztató tábla természetes anyagból készült, a tájba illeszkedik *vagy* helyi szakemberek készítették

2 pont: a tájékoztató tábla természetes helyi anyagból készült, a tájba illeszkedik és helyi szakemberek készítették

3 pont: teljesíti a 2. pont feltételeit, továbbá felhívja a látogatók figyelmét egy-két környezetbarát módszerre (a tábla anyaga ökológiai gazdálkodásból származik, környezetbarát festékanyag stb.)

7. A bemutatás jellemzői

7.1 A bemutatás célcsoportjainak száma: több látogatói célcsoport, szegmens (általános iskolás csoportok, felnőtt alkalmi ökoturisták stb.) számára történik bemutatás

7.2 A bemutatás tematikája

0 pont: a bemutatás tematikáját tekintve zavaros, nincs a táji adottságokhoz illeszkedő vezérfonal

1 pont: van a táji adottságokhoz illeszkedő vezérfonal; a környék természeti és kulturális örökségének egyes kiragadott elemeit mutatják be, egyes adottságoknak megfelelő elemek bemutatása elmarad

2 pont: van a táji adottságokhoz illeszkedő vezérfonal; a környék valamely kiemelkedő jelentőségű táji elemének részletes bemutatása vagy a táji adottságoknak megfelelő elemek teljeskörű bemutatása

7.3 A bemutatás interaktív jellege:

A látogatók bevonására alkalmazott eszközök sokszínűsége, hogy a látogatók számára lehetőséget biztosítanak valamilyen tevékenység végzésére, amellyel további ismeretekre tesznek szert, ugyanakkor ezek mindenki számára teljesíthető aktivitások.

Interaktív elemek tanösvényeken:

- valamit csak részben mutatnak meg, a teljes megmutatáshoz valamilyen tevékenységet kell végezni;
- „bebújni, leguggolni, lábujjhegyre állni, behajolni stb.” jellegű elemek;
- „Nyisd ki!” típusú dobozok, feliratok, képek;
- „Érints meg!” típusú, gombnyomásra induló elemek;
- megtapintható kiállítási tárgyak;

Értékelőlap a tanösvények látogató- és családbarát jellegének értékeléséhez

- kipróbálható eszközök;
- játékok (kirakó, kockák stb.);
- rejtvényes formák, pl. „Keresd meg a választ!” típusú elemek;
- érzelmekre ható elemek;
- rendhagyó szakvezetés játékokkal, rejtvényekkel.

0 pont: nincs interaktív elem;

1 pont: 1–3 elemében interaktív, egyféle interaktív módot alkalmazva;

2 pont: háromnál több, különböző típusú interaktív mód alkalmazása legalább két elemen;

3 pont: a bemutatás döntően interaktív elemekből áll, többféle interaktív módot használva

7.4 A tájékoztató táblák szövegezése

0 pont: jellemzően nehezen érthető és nem szakszerű szövegezés, dominálnak a szaktárgyi ismeretek

1 pont: jellemzően közérthető és szakszerű szövegezés, néhány szemléletformáló vagy élményszerű elemmel

2 pont: minden elemében közérthető és szakszerű szövegezés, több szemléletformáló vagy élményszerű elemmel

3 pont: minden elemében közérthető és szakszerű szövegezés, a bemutatást végigkísérő szemléletformáló és élményszerű elemekkel

7.5 A tájékoztató táblák illusztrálása

0 pont: a táblák képei életlenek, fakultak, nem esztétikusak

1 pont: a kiállítás képei részben élesek, esztétikusak, de csak kevés témakört érintenek (pl. csak botanika) a képeken kevés látványos elem van, vagy nem életszerűek

2 pont: a tájékoztató tábla illusztrációi technikailag jók, valamint életszerű szituációban fotózott vagy rajzolt élőlények láthatók rajta, van a táblán térkép is

7.6 A kiadványok (tanösvény-vezetőfüzet vagy foglalkoztató füzet) szövegezése:

0 pont: jellemzően nehezen érthető és nem szakszerű szövegezés, dominálnak a szaktárgyi ismeretek

1 pont: jellemzően közérthető és szakszerű szövegezés, néhány szemléletformáló vagy élményszerű elemmel

2 pont: minden elemében közérthető és szakszerű szövegezés, több szemléletformáló vagy élményszerű elemmel

3 pont: minden elemében közérthető és szakszerű szövegezés, a bemutatást végigkísérő szemléletformáló és élményszerű elemekkel

7.7 A kiadványok (tanösvényvezető-füzet vagy foglalkoztató füzet) illusztrálása:

Értékelőlap a tanösvények látogató- és családbarát jellegének értékeléséhez

0 pont: az illusztráció jellemzően nem esztétikus, a szöveggel nincs összhangban, a téma megértését nem segíti

1 pont: jellemzően esztétikus, a szöveggel nincs összhangban, vagy a téma megértését nem segíti, néha érdekes leírások és feladatok vannak a kiadványban

2 pont: jellemzően esztétikus, a szöveggel összhangban lévő, a téma megértését segítő illusztráció, érdekes leírásokkal, feladatokkal (foglalkoztató füzet)

3 pont: minden elemében esztétikus, a szöveggel összhangban lévő, a téma megértését segítő illusztráció, a foglalkoztató füzetben érdekes feladatokkal

7.8 A tanösvény hossza, útvonal-kombinációk

0 pont: a tanösvény rövidebb, mint 200 m, vagy 10 km-nél hosszabb, letérők és rövidítés nélkül (kerékpáros esetében 500 méternél kisebb, 30 km-nél hosszabb)

1 pont: az útvonal hossza megfelelő, de nincs alternatív útvonal (rövidítés vagy bővebb tartalom)

2 pont: az útvonal hossza megfelelő, van rövidítési *vagy* programgazdagító alternatív útvonal

3 pont: az útvonal hossza megfelelő, van rövidítési *és* programgazdagító alternatív útvonal

7.9 A terület értékben való gazdagsága

POI (Point of Interest) Érdekes pont: látványos, érdekes tájlemnek minősül az a hely, ahol közettani, felszínalaktani, víztani, talajtani, növénytani, állattani vagy kultúrtörténeti érdekesség figyelhető meg, ahonnan szép kilátás nyílik.

1 pont: Ha a POI-k száma ≤ 10

2 pont: $10 < \text{POI-k száma} < 15$

3 pont: POI-k száma ≥ 15

7.10. A tanösvény kialakítása, időbeli használhatósága

0 pont: a tanösvény kialakítása nem teszi lehetővé, hogy legalább egy teljes évszakban látogatható legyen

1 pont: a tanösvény kialakítása lehetővé teszi, hogy minimum 2 évszakban látogatható

2 pont: a tanösvény kialakítása lehetővé teszi, hogy egész évben látogatható

8. Családbarát infrastruktúra

8.1 A tanösvény családbarát jellege

A gyermek- és családbarát infrastruktúra elemei tanösvényeken (a lista bővíthető):

▪ a kisgyermek számára is érhető, rajzos információk találhatóak;	
▪ van kifejezetten gyermekek számára szóló bemutatórész;	

**Értékelőlap a tanösvények
látogató- és családbarát jellegének értékeléséhez**

▪ a gyermekeknek szóló ismeretek, számukra érthető módon a gyermekek szemmagasságában vannak elhelyezve;	
▪ a tanösvény indító- vagy utolsó táblájánál legalább egy kültéri játék van;	
▪ útközben játékos elemek is találhatóak;	
▪ egyéb gyermek- és családbarát elem alkalmazása.	

0 pont: nincs családbarát elem a tanösvényhez kapcsolódóan

1 pont: egy családbarát elem található

2 pont: két családbarát elem is megtalálható

3 pont: három vagy annál több családbarát elem található meg a tanösvényen